

05: GWEITHGARWCH CORFFOROL A CLEFYD CRONIG YR ARENNAU (CKD)

CKD - Mae'r term yma yn disgrifio grŵp o anhwylderau cynyddol ar yr arenau na ellir eu dadwneud yr amcangyfrifir sydd yn effeithio ar tua 8% o boblogaeth y DU.¹

Mae dirywiad cynyddol mewn ffwythiant arenol yn gysylltiedig â:

- Morbidrwydd a marwoldeb cynyddol
- Difetha cyhyrau
- Anaemia
- Llid systemig
- Cydafiacheddau metabolig, yn cynnwys diabetes math II a gordewdra²

Maes o law bydd lleiafrif o gleifion yn symud ymlaen i gam terfynol methiant arenol (ESRF) sydd yn golygu y byddant angen dialysis neu drawsblaniad, ond **yr achos marwolaeth mwyaf cyffredin o bell yw clefyd cardiofasgwlaidd (CVD).**²

Mae gan gleifion â CKD^{3,4} ffitrwydd corfforol gwael a llai o allu i ymarfer corff, sydd yn uniongyrchol gysylltiedig â marwoldeb pob achos⁵. Mae lefelau gweithgaredd corfforol yn amrywio ymysg poblogaethau CKD, gyda ~40% o gleifion nad ydynt yn ESRF yn gorfforol actif, ond mae'r lefelau yn gostwng wth i'r clefyd ddatblygu ac maent ar eu hisaf ymysg cleifion ESRF sydd yn cael dialysis.⁶ Ond, mae lefelau uwch o weithgaredd corfforol amser hamdden a cherdded yn gysylltiedig â dirywiad arafach mewn ffwythiant arenol, llai o risg o therapi arenau newydd a marwoldeb^{7,8}.

Nid oes digon o astudio wedi bod ar ddefnyddio ymarfer corff wrth drin ac adsefydlu cleifion o'r fath, ond erbyn hyn mae yna ddigon o dystiolaeth o fuddion ymarfer corff fel y gellir cyfeirio ati yng nghanllawiau presennol NICE ar gyfer rheoli CKD:

Mae canllawiau NICE CG182⁹ ynghylch clefyd cronig yr arenau mewn oedolion yn argymhell:

- Annog pobl â CKD i ymgymryd ag ymarfer corff, cyrraedd pwysau iach a rhoi'r gorau i ysmegu. (2008)

Mae canllawiau Sefydliad Arenau Cenedlaethol America yn cynnwys datganiad cyffelyb sydd yn annog ymarfer corff, colli pwysau a rhoi'r gorau i ysmegu mewn perthynas â CKD; ond nid oes cyngor penodol yn y canllawiau cyfredol yma ar gyfer ymarfer corff a rhagnodi gweithgaredd corfforol. Mae mwy o wybodaeth yn cael ei darparu yng nghanllawiau Deilliannau Bydeang Gwella Clefyd arenol America 2012 (KDIGO)¹⁰ ar gyfer rheoli pwysedd gwaed, sydd yn cymeradwyo gwneud ymarfer corff sydd yn "gydnaws ag iechyd a goddefiant cardiofasgwlaidd, ac anelu am o leiaf 30 munud 5 gwaith yr wythnos". Er bod canllawiau clinigol presennol ynghylch ymarfer corff o ran rheoli cleifion CKD yn brin yn y DU, mae canllawiau mwy trylwyr yn gynnwysedig yn y llawlyfr o Sweden, Gweithgaredd Corfforol wrth Atal a Thrin Clefydau (FYSS mewn Swedeg)¹¹

Buddion ymarfer corff mewn perthynas â CKD:

Mae data a ddaw o nifer o adolygiadau systematig a/neu ddadansoddiadau meta¹²⁻¹⁶ a threialon rheoli ar hap ac astudiaethau arbrol¹⁷⁻²² i effaith ymarfer corff ar draws sbectrwm CKD yn adrodd am y buddion canlynol:

- Effeithiau cadarnhaol arwyddocaol ar allu i ymarfer corff yn dilyn pob math o ymarfer corff yn cynnwys aerobig ac ymarfer corff gwrthiant a weir yn unigol neu mewn cyfuniad.
- Mwy o allu i gerdded
- Effeithiau cadarnhaol arwyddocaol buddion cardio-warchodol a lleihau ffactorau risg cardiofasgwlaidd yn cynnwys rheoli pwysedd gwaed mewn CKD nad yw'n ESRF ar ôl ymarfer corff aerobig.
- Dadwneud dirywiad cyhyrol cysylltiedig â CKD a gwelliannau o ran maint cyhyrau a chryfder ar ôl ymarfer corff gwrthiant cynyddol.
- Gwell ansawdd bywyd cysylltiedig ag iechyd ar ôl ymarfer corff aerobig a gwrthiant a weir yn unigol neu yn gyfun
- Llai o lid systemig a marcwyr cylchredol straen ocsidol (malondialdehyde a 4-hydroxyalkenals) ar ôl ymarfer corff aerobig

O ganlyniad i hynny, argymhellir ymarfer corff aerobig a gwrthiant oherwydd eu heffaith fuddiol unigol ar iechyd cardiofasgwlaidd a chyhyrau ysgerbydol yn y cleifion yma^{23,24} sydd fel arfer yn byw bywydau eisteddog²⁵.

Rhagofalon:

Mae'r **gwrtharwyddion i ymarfer corff** absoliwt arferol yn gymwys i CKD

Gellir ystyried bod y canlynol yn rhagofalon a gwrtharwyddion penodol ar gyfer CDK^{6, 13, 24, 26, 27}:

- O ystyried mynychder sylweddol CVD, ddylai'r claf fod â dim angina neu angina sefydlog, pwysedd gwaed a reolir yn dda a chyn lleied â phosibl o gadw hylif.
- Mae cleifion â CKD yn dueddol o ddirodded toriadau oherwydd eiddiledd ac anafiadau tendinose, ac adroddir am rwygo gewynnau ohonynt eu hunain mewn CKD. Hefyd, mae problemau cyhyrsgerbydol a chymalau yn debygol o fod yn ganlyniad cyffredin i ddechrau ymarfer corff oherwydd mynychder uchel o gydafiacheddau yn y rhan fwyaf o gleifion CKD. Felly dylid ymgorffori ymarferion hyblygrwydd ac ymestyn ynghyd â chyfnod cynhesu ac oeri hir i raglen ymarfer corff raddol.
- Dylai cleifion â chlefyd polycystig yr arenau a rhai sydd wedi cael trawsblaniad arenau osgoi ymarferion gwrthdaro sylweddol oherwydd y risg o anaf mecanyddol i'w harenau.
- Gall cleifion â ffistwla ymarfer eu braich ffistwla, ond ni ddylid rhoi pwysau ar yr ardal honno.

Gwrtharwyddion penodol i CKD

1. Abnormaleddau electrolyta - yn arbennig hypo/hypercalcaemia
2. Newidiadau ECG diweddar - yn arbennig tachyarrhythmias symptomatig neu brady-arrhythmias
3. Ennill gormod o bwysau rhyng-ddialytig >4kg ers y sesiwn ddialysis ddiwethaf
4. Triniaeth dialysis ansefydlog a chynyddu meddyginiaeth
5. Cyfyngiad pwlmonari
6. Oedema periferol

05: GWEITHGARWCH CORFFOROL A CLEFYD CRONIG YR ARENNAU (CKD)

Argymhellion: Er ei bod yn bwysig cydnabod y rhagofalon, mae'r un mor bwysig cofio, yn absenoldeb gwrtharwyddion absoliwt i ymarfer corff, mae'n debyg bod ymddygiad eisteddog yn achosi mwy o risgiau iechyd na gwneud gweithgaredd corfforol rheolaidd o ddwystr cymedrol priodol.²⁸ Dylid cynghori cleifion i ymgorffori mwy o weithgaredd corfforol i'w ffordd o fyw pryd bynnag fo hynny'n bosibl, gan gynyddu dwyster a hyd yn raddol.²⁹ Er mwyn cael mwy o welliannau o ran gallu aerobig a maint a chryfder cyhyrau, dylid annog cleifion i gynyddu i ddwystr cymedrol, ond y prif nod yw sefydlu arferiad parhaus o weithgaredd corfforol rheolaidd.	Mae pennu targedau afrealistig yn anffuddiol oherwydd nad yw'r claf yn debygol o ymgysylltu â rhaglen os nad oes ganddynt ddigon o hyder a ffydd yn eu gallu i lwyddo, ac mae methiant yn gallu bod yn eithriadol ddatgymhellol. Felly, er mwyn cychwyn a chynnal ymddygiad ymarfer corff yn effeithiol, mae'n bwysig gweithio gyda'r claf a'u helpu i: • ddeall buddion posibl ymarfer corff yng nghyd-destun eu iechyd a'u ffordd o fyw eu hunain • pennu nodau cyraeddadwy sydd yn ystyrlon a phriodol i'r unigolyn • llunio cynllun realistig o gamau ac ystyried ffyrdd o reoli rhwystrau posibl • monitro cynnydd a chynabod gwelliannau
Neges allweddol: Mae ymarfer corff yn creu nifer o fuddion i unigolion â CKD a dylid ei ddefnyddio fel atodiad i driniaeth er mwyn rheoli a gwella nifer o'r clefydau sydd yn gysylltiedig â chydafiacheddau. Ystyriwch: 1. Archwilio eich cleifion CDK i weld a ydynt yn ymgysylltu ar hyn o bryd ag ymarfer corff neu weithgaredd corfforol. 2. Wrth ddiagnosio ac adolygu, rhoi cyngor ynghylch pwysigrwydd y math yma o ffordd o fyw er eu lles eu hunain. Buddion i feddygon teulu a thimau: Llai o gostau gofal iechyd, yn cynnwys cwympiadau, a cholli annibyniaeth. Oherwydd bod cleifion CKD yn tueddu i ddioddef dirywiad cyhyrol a gwendid, mae gwarchod ffwythiant corfforol yn hynod bwysig a pherthnasol, ac felly mae gan ymarfer corff priodol y potensial i leihau morbidrwydd ac i greu arbedion cost cysylltiedig.	Cyfeiriwch gleifion at: Ffederasiwn Arennau Cenedlaethol Ymchwil Arennau y DU Wedi'i dynnu o fodiwl DPP Addysg a Gwella Iechyd Cymru (AaGIC/HEIW) ar weithgaredd corfforol Cymell i Symud. Rhan o raglen glinigol yr RCGP ar weithgaredd corfforol a ffordd o fyw. (Dyddiad adolygu arfaethedig Rhagfyr 2022).

CYFEIRIADAU

1. Stevens PE, O'donoghue DJ, De Lusignan S, et al. Chronic kidney disease management in the United Kingdom: NEOERICA project results. <i>Kidney International</i>. 2007 Jul 1;72(1):92-9. 2. Shlipak MG, Fried LF, Cushman M, et al. Cardiovascular mortality risk in chronic kidney disease: comparison of traditional and novel risk factors. <i>JAMA</i>. 2005 Apr 13;293(14):1737-45. 3. Painter P. Physical functioning in end-stage renal disease patients. <i>Hemodialysis International</i>. 2005 Jul 1;9(3):218-35. 4. Hiraki K, Yasuda T, Hotta C, et al. Decreased physical function in pre-dialysis patients with chronic kidney disease. <i>Clinical and Experimental Nephrology</i>. 2013 Apr 1;17(2):225-31.	5. Roshanravan B, Robinson-Cohen C, Patel KV, et al. Association between physical performance and all-cause mortality in CKD. <i>Journal of the American Society of Nephrology</i>. 2013 Apr 30;24(5):822-830. 6. Zelle DM, Klaassen G, van Adrichem E, et al. Physical inactivity: A risk factor and target for intervention in renal care. <i>Nature Reviews Nephrology</i>. 2017 Mar 1;13(3):152-68. 7. Robinson-Cohen C, Littman AJ, Duncan GE, et al. Physical activity and change in estimated GFR among persons with CKD. <i>Journal of the American Society of Nephrology</i>. 2014 Feb;25(2):399-406. 8. Chen IR, Wang SM, Liang CC, et al. Association of walking with survival and RRT among patients with CKD stages 3-5. <i>Clinical Journal of the American Society of Nephrology</i>. 2014 Jul;9(7):1183-9.

CYFEIRIADAU

9. National Institute for Health and Care Excellence. London. Chronic kidney disease in adults: assessment and management. 2014. NICE clinical guideline 182. (cited 2019 Jul 3) 10. KIDGO 2012 Clinical Practice Guideline for the Evaluation and Management of Chronic Kidney Disease. International Society of Nephrology. 2013;3(1):1-163 11. Heiwe S. Ch 32. Kidney disease (chronic) and kidney transplant. Swedish National Institute of Public Health. Physical Activity in the prevention and treatment of disease. 2010. (cited 2019 Jul 3) 12. Heiwe S, Jacobson SH. Exercise training for adults with chronic kidney disease. Cochrane Database of Systematic Reviews 2011, Issue 10. Art. No.: CD003236. DOI: 10.1002/14651858.CD003236.pub2. 13. Howden EJ, Fassett RG, Isbel NM, Coombes JS. Exercise training in chronic kidney disease patients. Sports Medicine. 2012 Jun 1;42(6):473-88. 14. Heiwe S, Jacobson SH. Exercise training in adults with CKD: a systematic review and meta-analysis. American Journal of Kidney Diseases. 2014 Sep 30;64(3):383-93. 15. Cheema BS, Chan D, Fahey P, Atlantis E. Effect of progressive resistance training on measures of skeletal muscle hypertrophy, muscular strength and health-related quality of life in patients with chronic kidney disease: a systematic review and meta-analysis. Sports Medicine. 2014 Aug 1;44(8):1125-38. 16. Barcellos FC, Santos IS, Umpierre D, et al.. Effects of exercise in the whole spectrum of chronic kidney disease: a systematic review. Clinical Kidney Journal. 2015 Oct 20;8(6):753-65. 17. Kosmadakis GC, John SG, Clapp EL, et al. Benefits of regular walking exercise in advanced pre-dialysis chronic kidney disease. Nephrology Dialysis Transplantation. 2011 Jul 27;27(3):997-1004. 18. Viana JL, Kosmadakis GC, Watson EL, et al. Evidence for anti-inflammatory effects of exercise in CKD. Journal of the American Society of Nephrology. 2014 Sep 1;25(9):2121-30.	19. Headley SA, Germain MJ, Milch CM, et al. Immediate blood pressure-lowering effects of aerobic exercise among patients with chronic kidney disease. Nephrology. 2008 Oct 1;13(7):601-6. 20. Mustata S, Groeneveld S, Davidson W, et al. Effects of exercise training on physical impairment, arterial stiffness and health-related quality of life in patients with chronic kidney disease: a pilot study. International Urology and Nephrology. 2011 Dec 1;43(4):1133-41. 21. Watson EL, Greening NJ, Viana JL, et al. Progressive resistance exercise training in CKD: a feasibility study. American Journal of Kidney Diseases. 2015 Aug 31;66(2):249-57. 22. Greenwood SA, Koufaki P, Mercer TH, et al. Effect of exercise training on estimated GFR, vascular health, and cardiorespiratory fitness in patients with CKD: a pilot randomized controlled trial. American Journal of Kidney Diseases. 2015 Mar 31;65(3):425-34. 23. Gould DW, Graham-Brown MP, Watson EL, et al. Physiological benefits of exercise in pre-dialysis chronic kidney disease. Nephrology. 2014 Sep 1;19(9):519-27. 24. Smart NA, Williams AD, Levinger I, Selig S, Howden E, Coombes JS, Fassett RG. Exercise & Sports Science Australia (ESSA) position statement on exercise and chronic kidney disease. Journal of Science and Medicine in Sport. 2013 Sep 30;16(5):406-11. 25. Beddhu S, Baird BC, Zitterkoph J, et al. Physical activity and mortality in chronic kidney disease (NHANES III). Clinical Journal of the American Society of Nephrology. 2009 Dec 1;4(12):1901-6. 26. Johansen KL. Exercise and chronic kidney disease. Sports Medicine. 2005 Jun 1;35(6):485-99. 27. Greenwood SA, Naish P, Clark R, et al. Intra-dialytic exercise training: a pragmatic approach. Journal of Renal Care. 2014 Sep 1;40(3):219-26. 28. Smith AC, Burton JO. Exercise in kidney disease and diabetes: time for action. Journal of Renal Care. 2012 Feb 1;38(s1):52-8. 29. Smith AC, Burton JO. What I tell my patients about exercise. British Journal of Renal Medicine. 2014;19(1):15-8.